

L'ESTUDIANT COM A EIX DE LA PROGRAMACIÓ DOCENT. UNA EXPERIÈNCIA BASADA EN LES EXPECTATIVES DELS ESTUDIANTS.

Nadia Fava
Universitat de Girona
nadia.fava@udg.edu

Resum

Des de l'inici del segle XX diversos autors amb diversos punts de vista sobre la pedagogia van assenyalar la importància d'aprendre a partir de l'ensenyament del "saber fer" o competències, en l'actual llenguatge introduït pel conveni de Bolonya el 1999.

Aquesta comunicació vol discutir primer les dificultats del cos docent per adequar-se als canvis generacionals i, al mateix temps, vol fer una reflexió sobre fins a quin punt la proposta de models alternatius en l'actualitat és vàlida.

Aquestes dues qüestions es tractaran a través l'explicació d'una experiència docent innovadora, en l'àmbit de l'urbanisme, amb un grup d'estudiants del segon any dels estudis d'Arquitectura.

Aquest esdeveniment s'explicarà a partir d'una anàlisi de l'alumnat feta també mitjançant d'un qüestionari que es va passar per conèixer les seves perspectives abans que comencés el curs. Després s'explicaran els objectius, la divisió de les tasques, els resultats esperats, els resultats assolits i els resultats no esperats però positius.

L'avaluació del curs va ressaltar que la programació d'un curs a partir de les necessitats dels estudiants comporta una gran participació del professorat en el moment de desenvolupar la tasca docent i que va més enllà de la implicació que comporta la clàssica docència magistral.

Al mateix temps, l'èxit positiu va ser motiu també d'una reflexió sobre els factors que hi van contribuir.

Introducció

El dubte ens empeny a mirar noves direccions i a cercar noves idees... Hi ha una lluita de segles per conquerir el dret al dubte, a la incertesa... Sento la responsabilitat [...] d'ensenyar que el dubte no ha de ser temut, però sí acceptat perquè dona la possibilitat de noves potencialitats per als éssers humans. Si no estem segurs, i ho sabem, tenim l'oportunitat de millorar la situació.

Richard P. Feynman, *Il senso delle cose*, Milà: Adelphi, 1999 (1998)

Des de l'inici del segle XX diversos autors amb diversos punts de vista sobre la pedagogia van assenyalar la importància d'aprendre a partir de l'ensenyament del "saber fer" o competències, en l'actual llenguatge introduït pel conveni de Bolonya el 1999.

L'adaptació de la universitat espanyola a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, segons el Conveni de Bolonya del 1999, no només significa un canvi tècnic pel que fa al càlcul dels crèdits i la seva distribució, sinó que comporta sobretot —i és l'aspecte més

interessant i suggeridor— l' anomenat *canvi cultural* en què tot el cos docent haurà d'implicar-se per aplicar el nou model.

Aquest model implica canvis sobre diferents aspectes de l'ensenyament, dels quals val la pena ressaltar dos àmbits específics: la importància d'adaptar la docència a les necessitats i les noves expectatives del món actual, ja sigui professional, ja sigui del mateix alumnat, i la modificació de les metodologies docents, en què l'experiència serà el primer motor de l'aprenentatge per als estudiants i per als professors.

Aquest canvi, pel que fa al cas específic dels estudis d'Arquitectura —en què la metodologia tradicional d'ensenyament de les matèries projectuals, projecte i urbanisme, ha estat des del segle XIX “el taller”— comporta fonamentalment una “adaptació”, un “ajust”, una “modificació”, més que un canvi radical. Aquesta es converteix en una cerca sobre els aspectes més rellevants en l'àmbit de la comunicació entre alumnes i cos docent i més fonamentals de l'ofici.

Aquest factors seran bàsics, menys caduc a la presència dels ràpids canvis de la contemporània en què l'alumnat té dificultat en mantenir l'atenció respecte al discurs teòric i té la necessitat d'un sempre “nou” respecte a un discurs acadèmic i d'investigació clàssic fet per proves i errors en què la inseguretat, com a dubte, és un element fonamental.

Igualment, en termes més genèrics, posar en dubte del sistema clàssic d'ensenyament basat fonamentalment en classes magistrals i proves de coneixement vol dir qüestionar el paper del professorat i donar més protagonisme a la docència com a treball actiu i de recerca de noves metodologies sempre passibles als nous canvis.

La comunicació explica una experiència d'ensenyament, una pràctica, en què s'intenta corregir alguns dels problemes que es va detectar mitjançant una intervenció en principi de l'any acadèmic en què l'alumnat va expressar la necessitat de treballar l'assignatura sobretot des de un punt de vista pràctic.

L'objectiu és fer èmfasi sobre la importància en una actitud activa del professorat respecte a la docència, cosa que comporta un major dedicació, però també les mateixes gratificacions, positives i negatives, de la recerca científica.

Experiència

Als estudiants d'Urbanisme 2 del segon curs dels estudis d'Arquitectura de l'Escola Politècnica Superior se'ls va proposar per primera vegada en la història dels estudis d'Arquitectura una col·laboració entre l'Ajuntament de Castellfollit de la Roca i la Universitat de Girona en què l'alumnat, juntament amb el professorat, havia de donar possibles solucions a l'accessibilitat al barri vell i a la definició de la plaça de Catalunya de la vila.

Els estudiants van haver de decidir els grups de treball de tres persones, escollir la zona d'estudi entre les dues proposades .

El professorat va tenir fonamentalment tres funcions: d'endrecament, de referent per superar les dificultats del treball en grup, docent per explicar la metodologia de desenvolupament de l'exercici i institucional amb la relació amb l'ajuntament.

Aquesta col·laboració va permetre explorar un territori concret amb la intenció de precisar i entendre els caràcters, les formes i els principis dels processos de transformació del poble. Aquesta investigació va ser conduïda mitjançant un conjunt de diferents operacions d'aixecament al lloc, descripció i interpretació que van entendre el poble com un laboratori. Castellfollit va ser entès com un lloc a partir del qual fer una experiència que permeti reconèixer i definir aspectes del territori contemporani i que al mateix temps ofereixi la possibilitat d'avançar hipòtesis, de construir imatges i visions útils per discutir els futurs possibles de Castellfollit.

L'objectiu d'aquest laboratori va ser, per una banda, treballar dins d'una visió de llarga durada dels projectes d'urbanisme, que porta a estudiar la vila per entendre'n l'estructura, les mancances i les potencialitats, amb un treball bàsicament de camp.

Per una altra banda, imaginar un urbanisme fet a través de petits projectes concrets, però que donin respostes, interpretin el sentit i l'estructura de poble.

Un dels objectius va ser donar l'idea que un urbanista sigui com un científic seriós, un biòleg, per exemple, amb uns sistemes d'anàlisi consolidats i provats en el temps, però que al mateix temps sempre s'han d'adaptar al cos concret analitzat.

De manera anàloga, els estudiants van transformar Castellfollit en un laboratori; van estudiar les reaccions, les possibilitats de transformació amb els projectes, que permeten conèixer cada vegada millor el poble i d'aquesta manera concebre nous experiments.

Al llarg de la primera part del semestre, es va proposar una correcció dels treballs mitjançant una exposició pública dels treballs elaborats, l'objectiu de la qual era practicar l'expressió oral, abans de la presentació formal a l'administració, i l'autocorrecció a partir de les experiències dels altres estudiants.

El curs va concloure amb la presentació pública dels treballs dels estudiants al Museu Cívic de la vila, amb un treball d'organització important per part del professorat (catàleg, vídeo, difusió, muntatge...) i de l'alumnat però finalitzat en el temps i l'espai, cosa que va motivar fortament l'alumnat a participar-hi.

Els resultats van ser bàsicament positius, però es va detectar unes mancances en la capacitat expressiva mitjançant el dibuix, mentre les maquetes, més pràctiques i entenedores, van ser més expressives.

A més a més la relació amb una realitat concreta va ser molt positiva per incentivar la participació dels estudiants que van participar a totes les activitats proposades.

Per acabar val la pena ressaltar que els resultats de la experiència no van ser de tipus professional, però ens va interessar matisar un plantejament professional amb un plantejament més utòpic i acadèmic.

Conclusions

L'avaluació del curs va ressaltar que la programació d'un curs a partir de les necessitats dels estudiants comporta una gran participació del professorat en el moment de desenvolupar la tasca docent i que va més enllà de la implicació que comporta la clàssica docència magistral.

Al mateix temps, l'èxit positiu va ser motiu també d'una reflexió sobre els factors que hi van contribuir, entre els quals segurament va ser fonamental treballar sobre un exercici concret, innovador coma a metodologia docent, i interessant en quant al tipus de vila i les qüestions posades des de l'administració, a més a més de l'actitud d'un grup d'estudiants molt actiu des de el primer any.

Per concloure es pot especificar un altre aspecte molt important que els estudiants van poder experimentar durant l'activitat proposada i que té una importància fonamental durant el treball professional. Durant aquesta experiència l'alumnat durant les exposicions públiques va poder resoldre l'impasse que és possible equivocar-se, i al mateix temps els va demostrar que el projecte d'urbanisme i d'arquitectura avança sempre per proves-errrors-confrontacions, com el sistema clàssic de d'investigació.

Bibliografia

Fava, N., Cofan, C. *Deu propostes per a Castellfollit de la Roca : estudi de viabilitat a l'entron de la carretera Girona*, Girona : Universitat de Girona. Escola Politècnica Superior: Ajuntament de Castellfollit de la Roca, 2007

Qüestions i/o consideracions per al debat

Entre les qüestions que van sortir es poden evidenciar tres:

- quant hem d'adaptar-nos a les necessitats concreta de la realitat?
- quant sigui important que l'Universitat mantingui un paper de resposta també alternativa a les practiques professionals
- els cursos d'estudis universitaris han de donar més contingut pràctic o sobretot teòric en un món en què la tècnica és en continua evolució?